

3 LO 16.04.2020

Jak opisywać i interpretować sztukę?

Na maturze pojawiają się zadania, w których trzeba zinterpretować dzieło sztuki, porównać je z innym lub po prostu opisać. Niemożliwe jest to bez znajomości podstawowych elementów, z jakich składa się dzieło. Niewprawnemu oku, które dopiero zaczyna się przyglądać i dostrzegać pewne zależności niełatwo jest całościowo i rozbijając na czynniki poddać wytwór artysty interpretacji.

Trzeba znać rodzaje kompozycji, wiedzieć jakie są barwy, co to jest światłocień, walor, faktura itp. Oczywiście z reprodukcji wszystkiego się nie da wyczytać, szczególnie gdy mamy tylko jeden widok rzeźby, ale pewne cechy są do rozpoznania na pierwszy rzut oka.

Poniżej znajdziesz przydatne zwroty, przydatne do opisu dzieł na maturze. Nie jest to nic trudnego, w porównaniu do profesjonalnych opisów tworzonych przez historyków sztuki lub konserwatorów, w których oprócz strony wizualnej, musi się znaleźć informacja o materiale, jego technicznych parametrach, wymiarach, epoki, stylu i grupy i autora do której należy dane dzieło.

Kompozycja

- **Kształt pola** obrazowego: prostokąt stojący, leżący, kwadrat, prostokąt zbliżony do kwadratu, koło-tondo, dyptyk, tryptyk
- Kompozycja oparta na jakimś kształcie geometrycznym
- Kompozycja **jednofigurowa**, wielofigurowa, portret, półpostać, portret zbiorowy itp.
- jednoplanowa, wieloplanowa
- pejzaż ze sztafażem
- kompozycja **wielofigurarna** np. w pejzażu - rzeźba lub obraz przedstawia kilka lub wiele osób
- z zaznaczonym wyraźnie centrum, którym jest....
- Pierwszy plan wydzielony w formę teatralnej sceny
- Podział na dwie lub więcej stref
- Kompozycja **otwarta**: ramy kompozycji przecinają obiekty w ten sposób, że dostrzegamy tylko ich fragmenty. W związku z tym mamy wrażenie, że istnieje jakaś ich kontynuacja poza samą kompozycją. Oś kompozycji nie jest w takim przypadku dokładnie sprecyzowana. kompozycja, która wywołuje wrażenie fragmentaryczności.
- Kompozycja **zamknięta**: przedstawione elementy są skończone, w całości, przeciwieństwo kompozycji otwartej
- Kompozycja **dynamiczna**: przeważają w niej linie skośne, dużo się dzieje, wrażenie ruchu
- Skomplikowana, wielokierunkowa
- **Diagonalizm** (łac. *diagonalis* przekątna) układ kompozycyjny akcentujący linie skośne, czego efektem jest wrażenie dynamiki.
- Kompozycja **statyczna**- spokojna, oparta głównie na kierunkach poziomych lub pionowych
- **Horyzontalizm** układ kompozycyjny akcentujący linie poziome

- Wertykalizm układ kompozycyjny akcentujący linie pionowe, popularny w gotyckiej architekturze katedr
- Kompozycja **pasowa**: postacie pogrupowane są w poziome rzędy (pasy), pasy wyższe przedstawiają osoby dalsze (np. malarstwo egipskie)
- Kompozycja izokefaliczna-**izokefalizm**
- Kompozycja **symetryczna**: gdy obie strony, po bokach osi obrazu są takie same lub bardzo podobne, wyczuwa się równowagę np. przedstawienie drogi
- Kompozycja **asymetryczna**, brak równowagi kompozycji, przeciwieństwo symetrii
- Kompozycja asymetryczna- większość elementów skupiona po lewej, prawej stronie, lub w innym miejscu

Perspektywa

umiejętność przedstawiania trójwymiarowych przedmiotów na płaszczyźnie, zgodnie z prawami widzenia. W niektórych przypadkach perspektywa jest trudna do ustalenia. W takim przypadku należy wykreślić sobie pomocnicze linie i sprawdzić gdzie jest punkt zbiegu.

- Perspektywa **linearna** (zbieżna, centralna, geometryczna): przedmioty zmniejszają się w miarę oddalania od widza oraz pozornej zbieżności linii biegnących w głąb oka

perspektywa linearna z wykreślonymi liniami. Punktem biegu i zarazem najważniejszym elementem kompozycji jest Chrystus. Leonardo da Vinci, Ostatnia wieczerza, technika ścienna, mieszna 1498, Santa Maria delle Grazie, Mediolan

- Perspektywa **z lotu ptaka**: gdy punkt zbiegu linii jest położony wysoko, w stosunku do obrazu i patrzymy na przedmioty z góry, linie i płaszczyzny pionowe ulegają optycznemu skróceniu (nie jest to plan)
- Perspektywa **żabia**: punkt zbiegu jest bardzo nisko, a linie i płaszczyzny pionowe ulegają optycznemu wydłużeniu
- Perspektywa **ukośna**: punkt zbiegu występuje poza obrazem

perspektywa ukośna w tym przypadku ma dwa punkty zbiegu poza obrazem

- Perspektywa **boczna**: z boku kompozycji.
- Perspektywa **odwrócona**: hierarchiczna, gdy postać ważniejsza jest większa od pozostałych, ale znajduje się na drugim planie i powinna być mniejsza (sztuka starożytna, średniowieczna).
- Perspektywa **barwna**: występuje zwykle w połączeniu z inną, wykorzystuje kolory do stworzenia złudzenia głębi. Barwy ciemne, szare i stonowane, zgaszone oddalają, jasne i jaskrawe przybliżają.
- Perspektywa **powietrzna**: wykorzystuje zjawisko, że przedmioty w miarę oddalanie nie tylko zmniejszają się, ale także zmieniają kolor, szarzeją, szczególnie kolory ciemne i zimne, kolory żywe dłużej są widoczne. Malarze niderlandzcy stworzyli trójplanowy schemat kolorów, gdzie plan pierwszy jest w kolorach brązowych, środkowy: ciepły, zielony, trzeci: niebieski i zimny.
- Perspektywa **rzędowa**, kompozycja pasowa: rodzaj perspektywy: elementy bardziej oddalone są umieszczone wyżej (rysunki naskalne, wczesne średniowiecze)
- skrót perspektywiczny: pozorne skrócenie przedmiotu, lub przedmiotów, ich stosowanie jest niezbędne w uzyskaniu realistycznego efektu.

Kolorystyka

- barwy **ciepłe**
- barwy **zimne**
- przewaga barw ciepłych lub zimnych
- **szeroła gama** barwna (kolory ciepłe i zimne)
- gama barwna dość ograniczona z akcentami np. czerwieni
- gama barwna zróżnicowana
- gama oparta na harmonii i równowadze tonów ciepłych i zimnych
- jakie barwy dominują(np. czerwienie, brązy, niebieskości)
- część obrazu zajmuje szara ściana lub zielona draperia (tło)
- **barwy nasycone** (barwy jaskrawe)
- barwy czyste
- **stonowane** ,zgaszone/złamane
- **silne kontrasty** barwne, walorowe, temperaturowe, dopełnieniowe, symultaniczne (równoczesne)
- **repetycja barwna**-powtarzanie tych samych tonów barwnych
- **barwy abstrakcyjne** - niezależne od rzeczywistych np. ciało człowieka niebieskie
- **obecność konturu**
- **cloisonizm**

Światłocien --> pojęcia malarstwo

- **kontrasty światłocieniowe** (silne, słabe)
- światło **punktowe**
- światło z naturalnego źródła miesza się ze światłem sztucznym
- duże kontrasty walorowe
- użyty w obrębie szat doskonale odzwierciedla trójwymiarowość form świata realnego
- światło jest **rozproszone** (z delikatnym uwypukleniem centrum obrazu).
- **synteza światła i barwy** / jasność (światło) uzyskane dzięki barwie/
- źródło światła trudne do zidentyfikowania
- światło pada **spoza obrazu** / źródło światła poza obrazem
- światło rozproszone
- brak tradycyjnego modelunku / światłocien umowny
- światło i cień odzwierciedlane różnicami barw (ciepłe-zimne), a nie walorem.
- światło pada z lewej strony
- oświetlona głównie postać kobiety, a tło pogrążone w cieniu / jasny plan pierwszy skontrastowany z ciemnym tłem
- światłocien realistyczny (uwypukla kształty)
- miękki, twardy modelunek światłocieniowy.

Wyraz dzieła, ekspresja

- tajemniczy i niepokojący nastrój
- głównym środkiem ekspresji w obrazie są efekty światłocieniowe
- bogata faktura, faktura gładka, chropowata
- wyczuwalne napięcie lub powaga sytuacji
- spokój, harmonia
- znacząca, teatralna gestykulacja podkreśla ważność przedstawionego wydarzenia
- patos
- wystudiowana poza
- ekspresja wyrażona ruchem postaci
- formy łagodne, obłe, opływowe kształty, ostre, kanciaste
- antykizacja realiów
- nastrój radosny
- idealizacja
- realizm
- fotograficzny realizm-hiperrealizm
- brak cech indywidualnych
- omówienie symboli lub alegorii dzieła